

Magnetogram ni lektoriran!

**MAGNETOGRAM GOVORA PREDSEDNIKA VLADE RS
JANEZA JANŠE OB PREDSTAVITVI PREDLOGA
DEKLARACIJE O USMERITVAH ZA DELOVANJE RS V
INSTITUCIJAH EU**
(Ljubljana, 28. marec 2006)

PREMIER JANEZ JANŠA: Spoštovani gospod podpredsednik, spoštovane poslanke in poslanci, kolegice in kolegi z vlade! Danes je na dnevnem redu državnega zbora pomembna tema, morda bolj pomembna, kot se tega zavedamo, glede na relativno suhoparen naslov - Deklaracija o usmeritvah in tako naprej. Običajno se pod takšnimi naslovi ne skriva kaj zelo atraktivnega, tokrat pa se mi zdi, da gre za zelo pomembno temo iz več razlogov. V uvodu bom skušal to dodatno utemeljiti. In sicer mi dovolite, da glede na to, da je v samem besedilu precej na drobno opisano, kaj si predstavljamo kot ključne usmeritve za delovanje Slovenije v institucijah Evropske unije in da najbrž tudi nima smisla tega na dolgo in široko ponavljati - v kolikor so kakšne dileme, bomo to storili kasneje sproti ob pojasnjevanju po posamičnih področjih. Tako da mi dovolite, da skušam dati neko splošnejšo sliko situacije, v kateri se danes nahaja Evropska unija, položaja Slovenije znotraj te slike, in poskušam nakazati tudi priložnosti, ki se za nas ponujajo v takšnem položaju.

Za trenutno stanje, v katerem se nahaja Evropska unija, bi lahko rekli, da so značilne naslednje stvari. Prvič, institucionalna kriza, ki je po zavrnitvi ratifikacije evropske ustavne pogodbe relativno resna. Na drugem mestu je značilno za trenutno stanje, v katerem se nahaja Evropska unija, dejstvo, da institucije Unije vseeno tekoče delujejo, da ni nobene blokade, da je s tem, ko je bil dosežen dogovor o naslednji finančni perspektivi, postalo jasno, da se institucionalna kriza ne bo razvila tudi v splošno krizo, ki bi ohromila delovanje Evropske unije. Ravno s tem korakom je unija dokazala, da je tudi v razširjeni sestavi lahko, ko gre za reševanje tekočih zadev učinkovita. Za trenutno stanje Evropske unije so značilne tudi dileme pri izvajanju lizbonske strategije, ki jo praktično vsako leto vsaj deloma renoviramo in letos lahko prvič rečemo, da po dolgem času, letih relativne stagnacije, tudi nazadovanja pri gospodarski rasti beležimo pozitivne trende in na podlagi teh trendov je lahko nedavni končani Evropski svet, Evropski vrh izrazil tudi bolj optimistična pričakovanja glede milijonov novih delovnih mest, ki jih bo možno ustvariti v naslednjem obdobju in tudi glede splošne gospodarske rasti. V tem trenutku se Evropska unija tudi zaradi prej omenjenih zadev srečuje tudi z nekaterimi dilemami, vezanimi na delovanje enotnega trga. Ambicije, ki so tukaj obstajala, da se ta trg razširi tudi na prost pretok storitev so se v veliki meri precej zmanjšale potem, ko je Evropski parlament opravil prvo branje direktive o storitvah in te prvotne ambicije z tem, da je praktično požegnal pristop v smislu upoštevanja države iz države destinacije, ne pa države izvora pri ponudnikih storitev precej reducirala. Z dilemo enotnega trga se srečujemo tudi na področju energetike, ker je prav tako na zadnjem evropskem svetu prišlo do delnih korakov naprej, čeprav je bila odločitev o liberalizaciji energetskega trga v Evropski uniji sprejeta že leta 2002 in gre zdaj zgolj za to, da se sprejete zaveze uresničijo. In za sedanje stanje, v katerem se nahaja Evropska unija so značilne tudi dileme povezane z nadaljnjo širitvijo Evropske unije, v tem trenutku ni nikakršnega splošnega soglasja v zvezi z nadaljnjimi koraki. Že odločitve o tem, da se začnejo pogajanja s Hrvaško in Turčijo so bile sprejete z veliko dilemami in še danes ni enotnih interpretacij nekaterih formulacij, ki jih je Evropski svet sprejel ob tem, ko je sprejel obe odločitvi. Za korake, ki jih je potrebno narediti naprej zato, da se stanje

kakršno je, premakne v produktivno smer, je potrebno storiti nekaj pomembnih ali pa sprejeti nekaj pomembnih odločitev, ki si lahko sledijo samo v pravem zaporedju. Prej, preden nekaj rečem o tem zaporedju, se je potrebno nekoliko bolj pomuditi pri vzrokih, ki so pripeljali do sedanjega stanja, predvsem do sedanje institucionalne krize, izražene v zastoju, to je ratifikaciji evropske ustavne pogodbe.

Evropska ustavna pogodba je bila lansirana z namenom, da se zagotovi učinkovito delovanje Evropske unije v novih razmerah, predvsem povzročenih z zgodovinsko širitvijo po padcu Berlinskega zidu, pa tudi v razmerah, ko je svet vse bolj globalen, ko se zaostre splošna in tudi gospodarska konkurenčnost na tem nivoju in ko je lahko Evropska unija uspešna samo, če se notranje bolj integrira in navzven nastopa enotno. Vendar pa je ta proces priprave in kasneje tudi ratifikacije evropske ustavne pogodbe sovpadal z nekaterimi pojavi, ki so močno vplivali na javno mnenje predvsem v državah, ustanovnih članicah Evropske unije ali pa v pretežnem številu držav EU 15. Najprej je šlo za že omenjene vplive globalizacije. Neposredno so ti vplivi ogrozili delovna mesta v tradicionalnih industrijah, v državah Evropske unije in pojavila se je neka splošna negotovost in bojazen za lastno delovno mesto, ki je počasi preraslo v, recimo temu občutek negotovosti, ki je pomembno vplival na ravnanje posameznikov, tudi ko je šlo za glasovanje o evropski ustavni pogodbi. Potem je prišla širitev, ki se je drugače obravnavala v državah, ki smo vstopale v unijo in v državah, ki so tam že bile oziroma državljani držav ustanovnih članic Evropske unije in tudi nekaterih drugih imajo drugačen odnos do Evropske unije, kar je razumljivo. Oni so rojeni v ta prostor, v prostor svobode, blagostanja, relativno velikih možnosti, visokega standarda, zaščite človekovih pravic. Za njih je ta prostor v veliki meri samoumeven. V državah oziroma tam, kjer smo se pred kratkim pridružili Evropski uniji, ta samoumevnost ni takšna. Zato se je bilo treba tudi odločiti, nenazadnje na referendumu. Odnos do unije je v veliki meri bolj čustven kot samoumeven in tukaj gre za nek strateški razkorak v pogledih in ravno zaradi tega razkoraka ni slučajno, da je prišlo do blokade ali pa do zavrnitve evropske ustavne pogodbe v dveh državah, ki sta ustanovni članici Evropske unije. V Franciji in na Nizozemskem, kjer so se ti strahovi, povzročeni najprej z negativnimi učinki ali pa domnevnimi negativnimi učinki globalizacije nadgradili s strahovi ljudi v teh državah pred izgubo delovnega mesta, ki naj bi bilo ogroženo s cenjeno delovno silo, ki bo sedaj prišla s Poljske, slovaške in tudi Slovenije, skratka z vzhoda in z občutkom, da Evropska unija s temi novimi pristojnostmi, ki jih dobiva z evropsko ustavno pogodbo, ne predstavlja nekega mehanizma za zaščito tega stanja, te situacije ali pa tega blagostanja, ampak prej nevarnost. Temu občutku so bili dodani še strahovi povzročeni s terorističnimi napadi v Londonu, še prej v Madridu, s političnimi umori, s specifičnimi motivi na Nizozemskem, s socialnimi nemiri predvsem v emigrantskih skupnostih v Franciji in tako dalje. To je vse ustvarilo neko novo ozračje, ki je prekrilo optimizem, ki je zavladal v Evropi po padcu berlinskega zidu potem, ko so padle neke stare dolgo veljavne meje in pregrade.

To stanje je pomembno vplivalo na odločitev posameznikov, ki so bili vabljeni na referendum, na katerem naj bi glasovali o tem ali naj EU prvič v zgodovini dobi svojo ustavo oziroma ustavno pogodbo. Na teh glasovanjih, še posebej v Franciji, na Nizozemskem, ki so bila negativna, verjetno bi bila negativna še v kakšni drugi državi, če bi si ta serija referendumov sledila tako, kot je bilo načrtovano. Glasovi proti niso bili toliko pogojeni z nezadovoljstvom, s tekstom o katerim se je glasovalo ali pa z institucijami, ki naj bi nastale na podlagi tega teksta, ampak bolj s temi strahovi o katerih sem govoril, kajti varnost je za ljudi, ki živijo v svobodi ključna dobrina. Na naslednjem mestu je blaginja, blagostanje in tako dalje. In ko ljudje začutijo, da je njihova varnost ogrožena, potem reagirajo tako, da se pač vračajo

odločitve za katere mislijo, da te vernosti ne bodo povečale oziroma, da jih bodo še poglobile. In od EU, kot neke nadnacionalne institucije pač večina volivcev na Nizozemskem ali v Franciji enostavno ni pričakovala rešitve, ampak prej poglobitev problema.

Zaradi tega je za preseganje te blokade in te institucionalne krize najbolj pomembno, da se povrne zaupanje v EU in to predvsem tam kjer je najbolj ogroženo, ali pa omajano. In to večinoma niso nove države članice, ampak so ravno ustanovne članice EU, ki imajo zaradi različnih razlogov, ki jih ne bom navajal, tudi specifično težo nekoliko drugačno in jasno je, da brez premikov na tej točki ne bo nadaljnjih korakov naprej. Zato da se povrne to zaupanje je zelo pomembno, da EU zagotovi nadaljnjo rast, ustvarjanje novih delovnih mest, vse tisto kar ustvarja nek splošen občutek socialne in splošne varnosti. Pomembno je, da se Evropska unija učinkovito spopade z nelegalnim priseljevanjem in ni slučajno, da je temu posvečeno toliko prostora. Šele potem, ko bo to zaupanje povrnjeno, je možno iskati nove rešitve ali dejansko obnoviti postopke ratifikacije evropske ustavne pogodbe, ki so zdaj zastali. Trdno sem prepričan, da do tega ni možno priti še letos ali pa že na naslednjem evropskem vrhu, čeprav bo takrat razprava o tem. Prej je treba zagotoviti neke splošne pogoje za to, da lahko pride do tega premika v miselnosti in da se bodo ljudje dejansko spet počutili varne in da bodo zaupali, da s tem, ko pač dajo neko novo moč evropskim institucijam, ne povečujejo tveganj, ampak so ta tveganja manjša. Zelo pomembno je tudi, da prevlada tudi nek pozitiven pristop do splošnih trendov globalizacije, ki ne predstavljajo samo nevarnosti, predstavljajo tudi nov izziv. Globalizacija prinaša tudi številne nove priložnosti in Evropska unija jih lahko izkoristi v skupno dobro, tudi v skupno dobro vseh državljanov držav članic, tako da se s temi izzivi spopade, da postane na tem polju bolj konkurenčna in tako na koncu tudi blaži negativne učinke globalizacije.

Se pravi, prvi korak, ki je potreben za to, da se to stanje začne hitreje odvijati v pozitivno smer, je povrnitev zaupanja. Povrnitev zaupanja je možna samo, če se bo gospodarska rast povečevala, če bodo ustvarjena nova delovna mesta, če bodo mladi hitreje prišli do življenjskih priložnosti kot pa danes v povprečju; če bo Evropska unija sposobna bistveno bolje in hitreje organizirati prenos dobrih praks iz tistih držav članic, kjer stvari dobro delujejo, v tiste države, kjer se soočajo z dilemami na različnih področjih.

No, in še naslednji korak, na tretjem mestu. Potem, ko po povrnitvi zaupanja naredimo neke institucionalne premike, je lahko naslednji korak nadaljnja širitev. Nobene večje nadaljnje širitve Evropske unije ne bo, dokler se ne reši ta institucionalna kriza.

V tem položaju, v katerem je Evropska unija, je tudi Slovenija kot ena od 25, v kratkem ena od 27 članic. Makroekonomske številke kažejo, da je Slovenija v dobri poziciji. Izpolnjujemo precej striktno pogoje, ki jih postavlja Pakt stabilnosti in rasti. Od novembra lani izpolnjujemo tudi pogoje za vstop v Evropsko monetarno unijo. Konec marca leta 2006 smo edina kandidatka za vstop v evro območje, ki dejansko izpolnjuje vse pogoje. Estonija, kot ena od kandidatk, se je tej ambiciji že odpovedala za naslednje leto. Veliko vprašanje je ali bo Litvi uspelo obrniti negativne trende pri inflaciji, ki jih ima zdaj. Skratka, Slovenija je lahko tukaj v teh primerjavah zadovoljna. Realno lahko pričakujemo, da bomo tudi pogoje za vstop v območje Schengena izpolnili oktobra naslednje leto, kar bo pomenilo, da je Slovenija trinajsta država članica, ki se je priključila temu bolj integriranemu notranjemu krogu Evropske unije. To pa je zelo pomembno. Z temi koraki Slovenija na nek način izstopa, že zdaj zaradi

izpolnjevanja pogojev, ko bodo dejansko narejeni, bo tudi povsem formalno Slovenija nekako izstopila iz sedanjega statusa, ko je ena od desetih novih članic. Priključila se bo, recimo temu, notranjemu bolj integriranemu jedru Evropske unije in to seveda prinaša nove priložnosti. Nekatere so same po sebi s tem, ko gremo v evro območje, v območje Schengena, druge pa so seveda pogojne, ki jih lahko izkoristimo, če bomo nanje dobro pripravljene in so lahko tudi v veliki meri zamujene, če nanje ne bomo. Dejstvo, da Slovenija z sedanjo stopnjo razvitosti, po zadnjih podatkih dosegamo preko 80% povprečne razvitosti Evropske unije, presega tudi nekatere stare članice. S tem, da ohranimo neko notranjo stabilnost, neko kontinuiteto gospodarskega in družbenega razvoja, da uspešno izvedemo modernizacijo, zajeto v okvir gospodarskih in socialnih reform, lahko te trende bistveno nadgradimo.

Zelo pomembno je, da se uveljavimo tudi kot, po domače rečeno, 100% pravna država. Tukaj so naš glavni problem številni sodni zaostanki, ki mečejo slabo senco na ta naš položaj. S tem se je treba resno soočiti. S priložnostjo, ki jo na tej podlagi dobimo leta 2008, ko bo Slovenija kot prva nova članica predsedovala Evropski uniji, lahko to pozitivno sliko zelo lepo zaokrožimo. In po letu 2008 lahko dejansko prestopimo, tako po številčnih kazalcih kot tudi po nekem splošnem imidžu iz kroga novink v krog uveljavljenih članic Evropske unije, kot država, ki je sposobna ne samo zagotavljati nek kontinuiran, pozitiven razvoj za lastne državljane, ampak je sposobna generirati tudi dobre prakse za druge države članice. Ob koncu bi podčrtal še dejstvo, da zaradi takšnega razvoja, zaradi tega, ker nimamo težav niti s kriteriji pakta stabilnosti in rasti, niti s kriteriji za vstop v evropsko monetarno unijo upam, da bo enaka ocena tudi za vstop v Scheengen naslednje leto. Zaradi tega je Slovenija danes v EU pozitiven primer, ki ga EU zelo potrebuje. Ravno zaradi stanja nekega porušenega zaupanja, zaradi strahu, ki preveva številne zaposlene v ustanovnih članicah EU pred tem, da bodo delavci, ki so pripravljene delati za polovico ali za tretjino njihove plače, ogrozili njihova delovna mesta, pa tudi zaradi ostalih občutkov nekega strahu pred negotovostjo, ki naj bi jo prinesla širitev in razširjena EU. Zaradi tega je Slovenija, kot primer države, ki ne prinaša tega dejanskega oziroma navideznega ogrožanja delovnih mest, ki že danes dosega ali pa presega 80% evropske razvitosti, dohiteva ali pa prehiteva nekatere stare članice EU oziroma države EU 15. Slovenijo je možno zaradi vseh teh razlogov navajati kot zelo pozitiven primer, kot nekaj kar izstopa iz neke, na žalost, precej razširjene slike med običajnimi državljani nekaterih držav EU, ki izstopajo iz nekih poenostavljenih vzorcev ob tem kako bo potrebno za nove članice, za revnejši vzhod plačevati še dolgo generacijo in tudi v prihodnjih generacijah. Slovenija lahko s svojim primerom, s svojim položajem, s svojo razvitostjo, s svojim delovanjem uspešno razbija te stereotipe. V kolikor bomo to uspeli nadgraditi tudi z uspešnim predsedovanjem, na katerega se intenzivno pripravljamo, potem bomo lahko rekli, da smo bili pomemben kamenček v mozaiku vzpostavljanja novega zaupanja, ki ga EU skupaj z nami zelo potrebuje za to, da naredi korake iz teh institucionalnih blokad v katerih je in sprejme odločitve na podlagi katerih bo možna nadaljnja rast, ustvarjanje novih delovnih mest in tudi nadaljnja širitev.

Nadaljnja širitev EU je po mojem mnenju strateški imperativ. Ko govorim o tem koraku, ne mislim samo na države zahodnega Balkana, ki so zaradi naše bližine in drugih naših strateških interesov, naša prioriteta, govorim tudi o širšem sosedstvu EU. Tukaj so zagotovo razmisleki vezani na vprašanje oskrbe Evrope z energijo in vprašanje naravnih virov, pa tudi geostrateškega zaokroževanja, zelo pomembni. In v interesu Evropske unije je, da se to območje širi, da se ta prostor stabilnosti ne končuje ostro na mejah Evropske unije, ampak da so to mehki prehodi in da ti mehki prehodi v realnem času, ko tisti, ki aspirirajo za članstvo v Evropski uniji, izpolnijo

pogoje, nadgradijo tudi z dejansko širitvijo Evropske unije ali pa vmes z nekimi privilegiranimi statusi, tako da se nek prostor stabilnosti, blaginje in napredka dejansko širi. Šele potem, ko bomo dejansko ustvarili realne pogoje za to, da bo ta proces po tem trenutnem zastoju v katerem smo, dobil podoben razmah ali pa vsaj približno podoben razmah, - enakega najbrž zaradi zgodovinskih okoliščin ne bo nikoli - kot ga je imel v času, ko se je Evropska unija širila z valom, katerega del smo bili tudi mi, šele takrat bomo zagotovo lahko popolnoma prepričani, da bo Evropska unija kot celota dejansko sposobna povsem enakopravno sodelovati v globalizacijski konkurenčni tekmi s prostori, z okolji, ki se danes hitreje razvijajo kot mi; so pa na mnogih področjih na bistveno nižji začetni stopnji, zato kakšna velika panika tu ni potrebna, je pa potreben resen in strateški razmislek.

S to deklaracijo, ki jo imate danes pred sabo mislim, da sprejemamo prave usmeritve za delovanje Slovenije v institucijah Evropske unije. Številni predlogi, ki so v tem besedilu, presegajo ambicije letošnjega leta, stvari se bodo nadaljevale tudi v prihodnja leta, zagotovo. Seveda, naš interes je, da vse to, kar uspešno naredimo v enem letu, nadgradimo z uspešnimi koraki tudi v prihodnje in da je tu kontinuiteta dobrega dela in vzpostavljanja dobrih praks. Glede na to, da imamo relativno svežo prakso, sveže izkušnje tudi, ko gre za sodelovanje med vladnimi službami oziroma med institucijami izvršilne oblasti in parlamentom pri usklajevanju teh korakov, glede na to, da so včasih ti roki zelo kratki, in glede na to, da se v Bruslju o veliko stvareh razpravlja, odloča ali pa soodloča, bomo najbrž morali po preteku nekega obdobja, verjetno v začetku naslednjega leta, morda revidirati tudi tehnikalije tega sodelovanja, usklajevanja, nekoliko zmanjšati ta balast ali pa obremenitve, proceduro, tam, kjer je predolga ali pa nepotrebna in zagotoviti hitrejši pretok informacij tam, kjer gre res za pomembne odločitve, pa tudi usklajevanje in sprejemanje teh odločitev. Mislim pa, da je zaenkrat tudi to sodelovanje teklo solidno, da ni bilo kakšnih pomembnih zastojev, da se je dalo vsaj približno nadgrajevati dobro prakso, ki je bila vzpostavljena v času, ko se je Slovenija še pogajala za članstvo v Evropski uniji, in vlada si želi, da v tej smeri stvari tudi v bodoče. Hvala lepa.